

Robin Rhode, een bitterzoete muralist

De magische muur van Robin Rhode bestaat niet meer. Die muur in een straatarme wijk van Johannesburg is vernield door een bende. Gelukkig zijn de fotoseries er nog. In museum Voorlinden komt Rhode's methode weer tot leven.

Robin Rhode bij 'Car on Bricks' (2021) in museum Voorlinden. | Foto: hndrk

Door Hendrik van Leeuwen

De hagelwitte zalen van museum Voorlinden zijn flink onder handen genomen door Robin Rhode. De zes meter hoge muren zijn beschilderd met strakke, geometrische patronen. Een klus die met een dozijn goedgeschoolde stagiaires van het museum in paradijselijke rust werd geklaard. Dat was jaren geleden, in Johannesburg, wel anders. Toen betrof Rhode kansloze straatjongeren in zijn spel met de verbeelding. Hij liet ze meeschilderen en met die theatrale muren als decor acteren op fotoseries. Springend en dansend bij kleurige symbolen, gekleed in slobberige rok-kostuums, kwamen ze terecht in een denkbeeldig universum. Zo gaf Rhode ze een doel en een inkommen. Nooit richtte hij de camera op wat eromheen wroette en woelde aan misdaad en armoede. Maar tegen de bendes van Johannesburg kon hij toch niet op. Het doet hem nog steeds pijn dat hij er na een steekpartij acuut mee moest stoppen: "Ik heb ze in de steek gelaten."

Voor een foto in deze krant loopt Robin Rhode naar een ruw geschetste muurtekening van een auto. Hij doet of hij de handgreep van het portier pakt en kijkt om voordat hij instapt. 'Riep je wat?', drukt zijn houding uit. Het antwoord laat zich raden: 'Ja sufferd, wegrijden op een stapel bakstenen is knap lastig!' "Het overkwam de buurman van mijn moeder," zegt hij, "In arme buurten in Johannesburg worden 's nachts je banden gestolen."

Cartoonesk

Met zijn miniperformance demonstreert Robin Rhode hoe je om moet gaan met zijn vaak wat cartooneske werk. Hij tekent en schildert niet op muren om het oog esthetisch te bekoren, maar om reacties uit te lokken. "Ik wil dat mijn werk de actualiteit reflecteert," zegt Rhode, "en wel op zo'n manier dat het een spirituele dimensie krijgt. Ik ben niet bang om humor te gebruiken, als het maar geen onderhoudend kunstje wordt. Ik wil betoveren, ontroeren, boos maken en aan het lachen brengen – liefst alles tegelijk. Ik wil dat mijn kunst tijdsloos is."

Het is nog te vroeg om zijn werk aan de eeuwigheid te toetsen, maar het lukt de Zuid-Afrikaan (Kaapstad, 1976) alvast prima om zich aan ge-

fixeerde categorieën te onttrekken. Tekenaar, performer, installatiekunstenaar, sociaal commentator: hij is het allemaal. Rhode snijdt brandende kwesties aan, maar zo lichtvoetig en speels dat hij je in een milde, bitterzoete stemming brengt. Sinds zijn verhuizing naar Berlijn (vanwege de liefde in 2001) en zeker sinds zijn deelname aan de Biënnale van Venetië in 2005 neemt zijn carrière een hoge vlucht. Grote musea lopen warm voor zijn werk. Voorlinden geeft hem nu een 'mid-career' show – tevens de eerste museale presentatie in Nederland – die in vogelvlucht aanstipt hoe het begon en waar hij nu staat.

Dat Rhode géén niet-te-tillen beelden maakt zoals Antony Gormley en Giuseppe Penone (beide exposities zijn verplaatst naar volgend jaar), speelt de vast mee. Maar: "We volgen Robin al jaren," zegt curator Barbara Bos, die deze expositie voor haar rekening nam. Directeur Suzanne Swarts is te druk met een ambitieus treffen van twee modern-klassieke giganten – Alberto Giacometti en Pablo Picasso – dat dit najaar het vijfjarig bestaan van Voorlinden moet opluisteren.

Beeldscherm

'De muur is het oudste beeldscherm ter wereld,' schrijft curator Bos in haar inleiding. De eerste tekens van mensen op rotsen en in grotten bestaan uit simpele geometrische patronen en afdrukken van handen. Taal (woorden en begrippen) uitgedrukt in figuratieve beelden volgde pas later. Het abstracte beeld was er dus eerst. (Het is maar dat u het weet, waarde politici.) De muur als beeldscherm heeft een doorlopende geschiedenis, die via de Sixtijnse Kapel van Michelangelo en de Mexicaanse muralisten is uitgemond in de graffiti-sfeer op Berlijnse muren. Voor Robin Rhode begon het als initiatierite op de middelbare school: "Iemand tekende iets op de muur en daar moest je spontaan wat bij uitbeelden. Dat ben ik eigenlijk blijven doen. Kinderen die geen speelgoed hebben, kunnen toch veel lol hebben met een getekende fiets of een kleurwiel op de vloer."

Allengs ontwikkelde Rhode een mix tussen getekende en concrete objecten. In een ruimte die van onder tot boven is beplakt met 300 spraypaintings cirkelen ook twee manshoge passers rond. Met hun stijve gewrichten doen ze denken aan de houten modelpoppetjes voor amateurkunstenaars. Kunsthistorici halen er ongetwijfeld het

'Triadisch Ballet' van Oskar Schlemmer (1912) bij. Maar misschien bent u ook met een schok terug op de middelbare school, toen u tijdens een landrig uurtje meekunde met dat metalen werktuig zat ze spelen. Bijna een mens, toch? Of was het al een robot?

Peren

Mooi is ook het commentaar op de gloeilamp. Edison was de uitvinder (hij verwierf het patent in 1880), maar de Afro-Amerikaan Lewis Latimer verbeterde het aantal branduren van 15 naar voldoende voor een verkoopbaar product (patent in 1882). Wil de ware uitvinder opstaan? Rhode verbeeldt het duel met twee monumentale peren, een zwarte en een witte. Zijn vies geworden schoenen staan er als 'handtekening' bij: "I see it as a body ghost. It means: I was here."

De animaties en filmpjes van Robin Rhode lijven steken in onhandigheid. William Kentridge, zijn oudere, wereldberoemde vakbroeder uit Johannesburg, doet dat heel wat geraffineerder, maar Rhode wil zich niet met hem

'In arme buurten in Johannesburg worden 's nachts je banden gestolen'

vergelijken. De zwaarmoedigheid van Kentridge is ook wezenlijk anders dan de hoopvolle toon die bij Rhode overheerst. Kijk naar 'Kite' uit 2008: twee handen zijn door lange draden verbonden met een videobeeld van een woelige wolkenlucht. "Ja, het ziet er poëtisch uit," zegt hij, "maar ik was in New Orleans na de orkaan Katrina. Ik wilde de vreselijke gevolgen van de watersnoodramp niet uitbuiten. Ik heb mijn camera op de lucht gericht."

Museum Voorlinden, solotentoonstelling Robin Rhode, zie tien t/m 26 september.
Meer informatie: www.voorlinden.nl

Robin Rhode, 'Faces of Trees', 2018-2021 en 'Compass (Male & Female)', 2012-2018. | Foto: Antoine van Kaam

Robin Rhode: 'Light Giver, Light Taker', 2015. | Foto: Antoine van Kaam